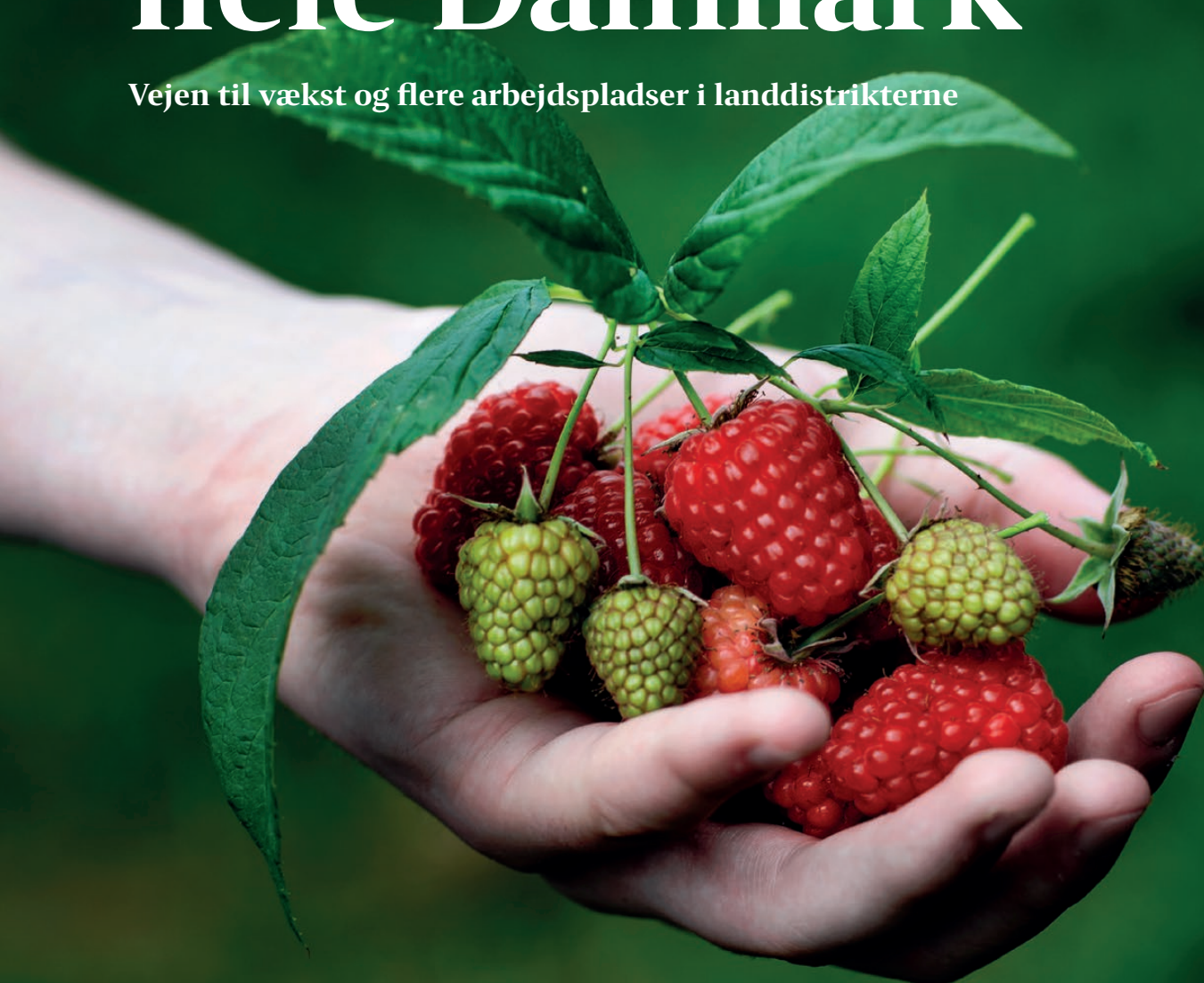

Genstart hele Danmark

Vejen til vækst og flere arbejdspladser i landdistrikterne

Indhold:

Forord	5
Læren af finanskrisen.....	6
Initiativer	12
- En samlet vision for landdistrikterne.....	12
- Grøn omstilling.....	13
- Uddannelse og beskæftigelse.....	14
- Infrastruktur.....	17
- Stærkere udvikling.....	18
- Plads til nye ideer og iværksættere	19
- Gang i oplevelsesøkonomien.....	22

➔ Handling skaber forandring

Da vi tog hul på 2020, var det i troen på endnu et år med samfundsøkonomisk vækst og udvikling i en verden, der næsten syntes grænseløs i sit mulighedsrum. Ikke mindst hvad angik den grønne omstilling og udviklingen af handlemuligheder til at imødekomme den.

Så blæste coronakrisen ind over verden og efterlod et forandret Danmark.

Det danske arbejdsmarked har på få dage undergået så dramatiske forandringer, at dets lige ikke er set i nyere tid end ikke under finanskrisen i 2008. 45.000 danskere er ledige. Op mod 230.000 personer har været sendt hjem på lønkomensation. Der er ingen tvivl om, at krisen ikke kun giver nogle ridser i lakken. Den har gravet sig dybt ned i det danske land.

Men krisen rummer også muligheden for forandring. På trods af den ødelæggelse, coronakrisen

har forvoldt, og de udfordringer, klimaforandringerne indvarsler, kan vi stadig beslutte os for at handle og forandre.

En ansvarlig genopretningspolitik skal holde hånden under arbejdspladser og velstand i alle dele af landet. Ikke mindst i de danske landdistrikter, hvor skrøbeligheden over for kriser desværre er større end i byerne. Læren fra finanskrisen i 2008 er nemlig, at en økonomisk nedtur rammer hårdest i landdistrikterne. Det må ikke ske igen. Et lille land som Danmark kan ikke leve med store regionale forskelle i den økonomiske udvikling.

Dette udspil er et bidrag til dét arbejde.

God læselyst!

Anne Arhning,
adm. direktør i Landbrug & Fødevarer

Steffen Damsgaard
formand for Landdistrikternes Fællesråd

Læren af finanskrisen

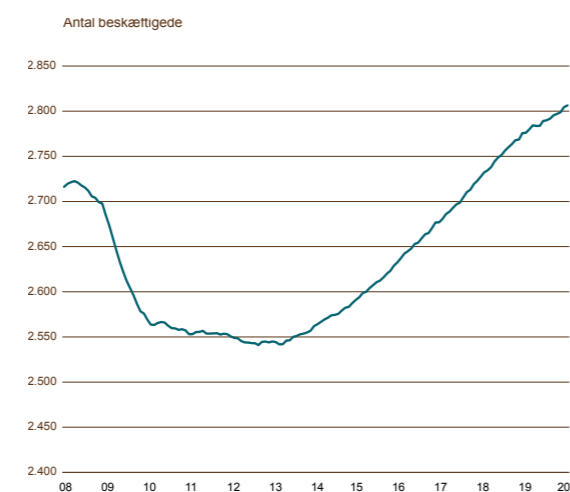
Coronakrisen sender chokbølger gennem dansk økonomi, og det kan gå særligt hårdt udover de danske landdistrikter, viser erfaringerne fra finanskrisen. Derfor bør genopretningen af dansk økonomi have særligt fokus på landdistrikterne og på erhverv med stor tilstedeværelse i landdistrikterne.

Arbejdsmarkedet oplever i denne tid en drastisk forandring. Den registrerede ledighed er steget med 45.000 personer fra februar til primo juni og op mod 230.000 personer har været sendt hjem på lønkompensation. Det er uden fortillende, at det danske arbejdsmarked er blevet ramt så hårdt, så hurtigt. Antallet af danskere uden et arbejde kan blive væsentligt højere sammenlignet med årene efter finanskrisen, når vi er på den anden side af coronakrisen. Men ledigheden rammer skævt. Det har tidligere kriser vist.

På kort sigt er det især servicesektoren og oplevelsesøkonomien, der er hårdt ramt af tabte arbejdspladser, men på længere sigt er der en stor risiko for, at nedgangen kan brede sig til produktionsarbejdspladserne, som i høj grad er afhængig af den danske eksport.

Sidst vi oplevede en stor stigning i ledigheden, var under finanskrisen. Her blev beskæftigelsen ligeledes hårdt ramt, ikke mindst i krisens første år fra 2008 til 2009. Beskæftigelsen fortsatte med at falde frem til 2012, men steg herefter til rekordhøje niveauer. Siden 2017 har beskæftigelsen således ligget på et højere niveau end tilbage i 2008, jf. figur 1.

Figur 1: Beskæftigelsen for danske lønmodtagere

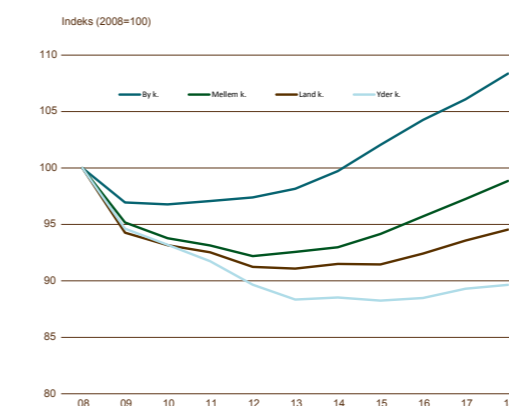
Kilde: Landbrug & Fødevarer pba. Danmarks Statistik.

På landsplan har årene siden 2013 betydet, at tabet af arbejdspladser efter finanskrisen er mere end genvundet.

Den overordnede udvikling i antallet af arbejdspladser dækker dog over store forskelle på tværs af Danmark. Finanskrisen ramte især arbejdsmarkedet hårdt i yderområderne. Det har sidenhen accelereret urbaniseringen og betydet, at der i dag forsat er færre arbejdspladser i yderkommunerne end inden finanskrisen.

Der var således 12 pct. færre arbejdspladser i yderkommunerne efter finanskrisen i 2013 end i 2008. Væksten i arbejdspladser har siden da været beskeden. Samlet set har yderkommunerne tabt 10 pct. af arbejdspladserne i 2018 ift. 2008.

Figur 2: Udvikling i antal arbejdspladser for forskellige kommunetyper

Kilde: Landbrug & Fødevarer pba. Danmarks Statistik.

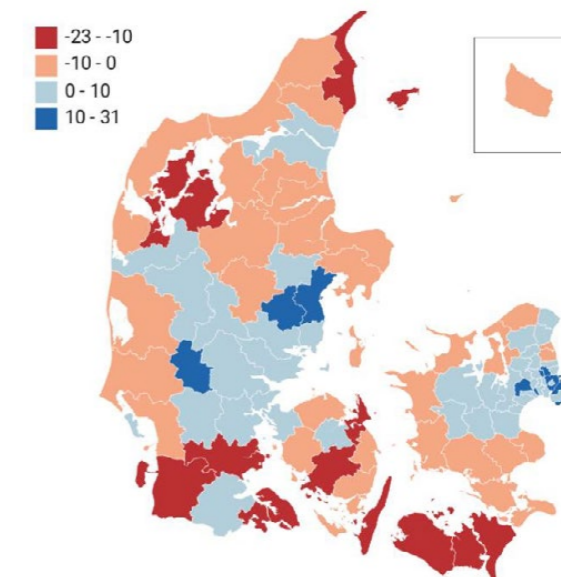
Omvendt blev bykommunerne mindre hårdt ramt af krisen og har, siden de nåede bunden i 2009, oplevet en så stor vækst, at der 8 pct. flere arbejdspladser i bykommunerne i 2018 end i 2008, jf. figur 2.

Det er især kommunerne på Lolland-Falster, Fyn, Sønder- og Nordjylland, der har oplevet nedgang i antallet af arbejdspladser siden finanskrisen. Omvendt har store dele af Østjylland og Hovedstadsområdet oplevet pæn fremgang i antallet af arbejdspladser, jf. figur 3.

De danskere, som bor udenfor de store byer, har brug for, at politikerne tager deres udfordringer alvorligt. Vi mener ikke, at et lille land som Danmark kan leve med store regionale forskelle i økonomisk udvikling og muligheder. Derfor er det afgørende, at politikerne lærer af de fejl, som blev begået i tiden efter finanskrisen, og

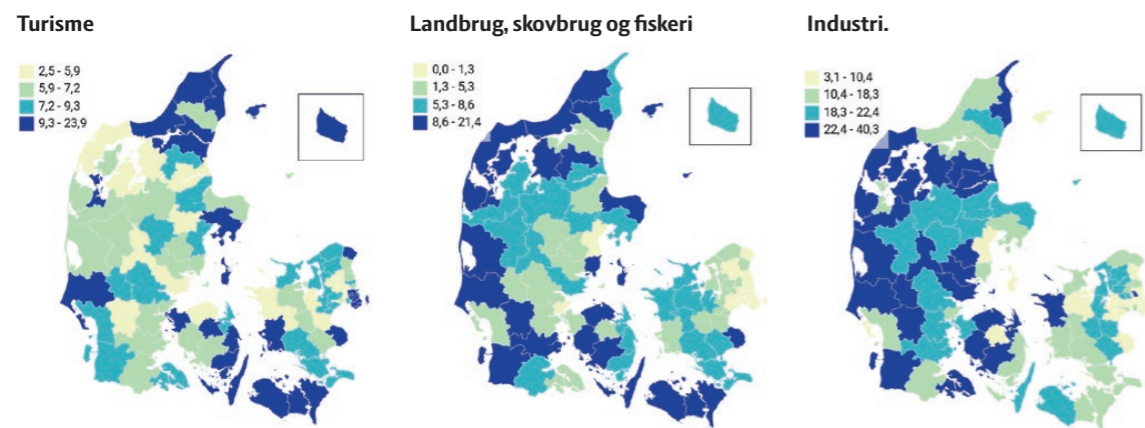
nu understøtter investeringer, i rammerne, de sektorer, som udgør en væsentlig del af beskæftigelse i landdistrikterne så som fx industri, oplevelsesøkonomien og fødevarersektoren. Det er alle brancher, der bidrager betydeligt til dansk økonomi og valutaindtjening, og på den måde yder et afgørende bidrag til at holde hjulene i gang og finansiere vores velfærdssamfund.

Figur 3: Udvikling i antal arbejdspladser fordelt på kommuner, 2008 ift. 2018, pct.

Kilde: Landbrug & Fødevarer pba. Danmarks Statistik.

Figur: 4
Udvalgte branchers andel af den private beskæftigelse fordelt på kommuner, 2017.

Kilde: Danmarks Statistik og Erhvervsstyrelsen.

Landlivet har meget at byde på. Der er en tendens til, at byboere kan have meget skarpe holdninger om den natur, som de faktisk meget sjældent er ude i.

Livet uden for byerne er natur, frisk luft og smukke landskaber. Men vi ønsker ikke, at det kun bliver opfattet som den rene postkortidyl. Vi har gennem generationer dyrket den danske jord og skabt hundredtusinder af arbejdspladser i følgeerhvervene sammen med blomstrende kulturliv i forsamlingshusene. Det skal vi fortsætte med og understøtte.

Coronakrisen viser, at hjemmearbejdspladser giver helt nye muligheder. Vi kan håbe, at det giver flere familier mulighed for at udleve drømmen om et liv på landet, hvor der er luft mellem husene og plads til at udfolde sig på andre måder end i byernes storcentre.

Vi skal udvikle landdistrikterne og gøre det muligt for flere mennesker at få en hverdag på landet til at fungere med alt fra infrastruktur og arbejdspladser til hurtigt og stabilt internet. Det vil vi minde politikerne om, når de skal drøfte yderligere økonomiske genopretningsplaner, finansloven for 2021 og regeringens udspil for landdistrikterne.

Landdistrikternes Fællesråd og Landbrug & Fødevarer har derfor samlet forslag til 29 initiativer, der kan styrke vækst og beskæftigelse i de danske landdistrikter, så vi ikke efter coronakrisen skal opleve den samme skæve udvikling som efter finanskrisen.

➔ Vi skal udvikle landdistrikterne og gøre det muligt for flere mennesker at få en hverdag på landet til at fungere med alt fra infrastruktur og arbejdspladser til hurtigt og stabilt internet.

➔ Der er behov for, at der bliver sat ambitiøse og forpligtende mål for udviklingen i landdistrikterne i de kommende år.

Initiativer

En samlet vision for landdistrikterne

1) 2030-plan for landdistrikterne

Med udgangspunkt i landdistrikternes kritiske udvikling efter finanskrisen er der behov for, at der tænkes langsigtet og bliver sat ambitiøse og forpligtende mål for udviklingen i landdistrikterne i de kommende år. Derfor foreslår Landdistrikternes Fællesråd og Landbrug & Fødevarer, at der udarbejdes en ambitiøs plan for landdistrikterne, som indeholder tre overordnede mål for den økonomiske udvikling i 2030:

1. Minimum 5 pct. flere private arbejdspladser i land- og yderkommunerne i 2030, så den private beskæftigelse styrkes med henved 30.000 flere job
2. Minimum samme BNP-vækst som resten af landet frem mod 2030
3. Ledigheden i land- og yderkommunerne skal falde til niveauet umiddelbart før coronakrisen

For at sikre indfrielsen af 2030-planens mål bør regeringen nedsætte et vækstteam for landdistrikterne, som skal kulegrave de eksisterende rammer for erhvervslivet i landdistrikterne og komme med målrettede forslag – der lægger udover de nedenstående i dette politiske udspil – til, hvordan de forbedres.

2030-planen er i tråd med regeringens løfter om at sikre et Danmark uden store geografiske forskelle. Der lægges op til, at vækstteamet skal bestå af repræsentanter for de erhverv, der fylder meget i landdistrikterne, herunder fødevareklyngen, produktionsvirksomheder, oplevelsesøkonomien, SMV'er og Det Blå Danmark.

2: Arbejdsplads-garanti i hele denne valgperiode

Tabet af danske arbejdspladser pga. coronakrisen – og den utryghed, som det skaber – vil påvirke rigtig mange danskere og være det helt store politiske tema i de kommende måneder og år. Derfor er der lige nu brug for at skabe maksimal tryghed for danskerne i en ellers utryk hverdag.

Landdistrikternes Fællesråd og Landbrug & Fødevarer foreslår derfor, at der fra Folketingets side udstedes en 'arbejdsplads-garanti' for hele denne valgperiode, som skrives ind i de kommende forhandlinger om genopretning af dansk økonomi.

Garantien betyder helt konkret, at Folketinget i denne valgperiode forpligter sig på ikke at indgå politiske aftaler, som koster private arbejdspladser. Skulle en politisk aftale eller et aftalekompleks af tvingende grunde indeholde ét tiltag, som koster private arbejdspladser, skal det som minimum modsvares af andre tiltag, som skaber lige så mange private arbejdspladser.

Det vil give en generel tryghed i hele landet og en ekstra tryghed i land- og yderkommunerne, som i denne tid har et endnu større behov for at holde fast i de eksisterende private arbejdspladser.

3: Væksthensyn i landdistriktsfilter

Erfaringerne fra tiden efter finanskrisen viser, at det kræver en ekstra indsats at sikre, at væksten og arbejdspladserne vender tilbage til områderne uden for de store byer. Derfor foreslår Landdistrikternes Fællesråd og Landbrug & Fødevarer, at det nuværende landdistriktsfilter bliver

gjort obligatorisk og udvidet med

en vurdering af væksthensyn, så det bliver et styrende princip i den økonomiske politik, at politiske tiltag ikke må hæmme vækst og udvikling på landet. Konkret forslås det for eksempel, at hensynet indarbejdes i retningslinjerne for Vejledning om konsekvensanalyse og dermed indgår i forbindelse med ministeriernes løbende vurdering af lovforslags væsentlige landdistriktsrelaterede konsekvenser.

Grøn omstilling

Verden står over for store udfordringer, ikke bare med den coronakrise, der er nu. Men også med de klimaforandringer vi ser. Coronakrisen har ikke kun betydet sundhedsmæssige omkostninger, men har haft store konsekvenser for dansk økonomi og arbejdspladser. De store udfordringer med klimaforandringer vil dog fortsat være der, når vi ser ud på den anden side af coronakrisen. Det er derfor vigtigt, at den nødvendige genstart af dansk økonomi har et grønt fokus. Landdistrikternes Fællesråd og Landbrug & Fødevarer opfordrer derfor til, at det allerede nu bliver prioriteret at igangsætte relevante klimaforbedrende tiltag, der både hjælper Danmark med at nå sit mål om 70 pct. reduktion af drivhusgasemissioner i 2030 ift. 1990, og som samtidigt bidrager til vækst, investeringer og beskæftigelse.

4: Styrkede investeringer i biogas

Der bør skabes rammevilkår, der sikrer, at biogasproduktionen øges med 20 PJ i perioden frem til 2030. Det er vigtigt at fastholde de løbende udbudsrunder, som sikrer beskæftigelse i forbindelse med etablering og drift af nye anlæg, ligesom det er vigtigt, at der bl.a.

ses på ligestilling af afgifter for anvendelse af biogas til transport fjernes.

5: Kickstart af udviklingsprojekter til fremtidens grønne produktion

Det er bydende nødvendigt at etablere større, flerårige partnerskaber inden for grundforskning, strategisk forskning, udvikling og demonstration, som sikrer tværfaglighed og myndighedsinddragelse og nedbryder søjletænkning. Landdistrikternes Fællesråd og Landbrug & Fødevarer foreslår, at der etableres udfordringsdrevne partnerskaber inden for bl.a. klimaoptimeret industriel forarbejdning, klimaoptimeret planteproduktion, klimaeffektive husdyr, cirkulært landbrug og energiproduktion.

Landdistrikternes Fællesråd og Landbrug & Fødevarer foreslår desuden, at der afsættes forsknings- og investeringsmidler til udvikling og produktion af græsprotein, biokul (SkyClean), biofiltre, stoffet X (foder) og Power-to-X teknologier, eks. fangst og lagring af CO₂ i biokul og udvikling af klimavenligt brændstof på basis af landbrugets restprodukter og brint, som især vil være interessant for yderkommuner med stadig stigende el-produktion fra vindmøller og solcelleanlæg og med decentrale fjernvarmeanlæg.

6: Landbrugsjord med vedvarende energi bør forblive som landbrugsjord

Udbygning af vedvarende energi er et tiltag, som kan hjælpe med at indfri klimamålsætningen og samtidig bidrage til vækst og beskæftigelse i landdistrikterne. Landdistrikternes Fællesråd og Landbrug & Fødevarer ser gerne denne udbygning fremmet, men med respekt for andre interesser i det åbne land, herunder anvendelse af arealer til landbrugsproduktion.

For at sikre udbygningen er det nødvendigt, at se på en række barrierer, som hindrer den nødvendige udbygning af vedvarende energi.

I dag stiger ejendomsskatten markant, hvis landbrugsjord benyttes til vedvarende energi – eksempelvis solceller. Hvis en større andel af energiforsyningen skal komme fra solceller, er det nødvendigt, at ejendomsvurderingsloven ændres, så etablering af vedvarende energi på landbrugsjord ikke medfører en hårdere beskatning af jorden (og i visse tilfælde af den tilhørende ejendom) end ved etablering af traditionelle afgrøder på samme jordareal. Planloven bør justeres, så der i kommunerne sikres ensrettede rammevilkår for etablering af solceller. Det skal samtidig sikres, at der er større kompensation til de borgere og landsbyer, som ligger tættest på solcellerparker med henblik på fortsat at gøre det attraktivt at bo og leve på landet.

7: Investeringer i moderne erhvervsbyggeri i landdistrikterne, herunder moderne stalde

Tilskud til flere nye og mere klima- og miljøvenlige erhvervsbygninger, herunder stalde, styrker vækst og beskæftigelse i landbruget og i Danmark generelt.

Der er allerede planlagt tilskudsordninger til modernisering af slagtesvinestalde og kvægstalde i 2020 for i alt 170 mio. kr. fra det danske landdistriktsprogram. Disse ordninger bør tilføres yderligere midler. Det kan være via nationale midler eller ved uforbrugte midler fra tidligere år. Forslaget vil ligge i forlængelse af EU's corona-kriseinitiativ, der opfordrer til, at hidtil uforbrugte midler fra landdistriktsprogrammerne i Europa anvendes til formål,

der kan hjælpe til at afbøde krisens virkninger. Samtidig foreslår Landdistrikternes Fællesråd og Landbrug & Fødevarer, at der generelt etableres tilskudsordninger eller supplerende lånemuligheder, f.eks. via Vækstfonden, som kan sikre kapital til investering i moderne og klimavenligt erhvervsbyggeri i landdistrikterne.

8: Sagsbehandlingsloft, når Landbrugsstyrelsens IT-systemer fejler

Udbetaling af tilskud under det danske landdistriktsprogram har i perioden 2014-2020 været præget af lange sagsbehandlingstider på flere områder. Det handler fx om tilskud til pleje af græs og naturarealer, Lokale Aktionsgrupper, økologisk arealtilskud, tilskud til miljøteknologi og modernisering af stalde, minivådområder eller skovrejsning. Landdistrikternes Fællesråd og Landbrug & Fødevarer opfordrer på den baggrund miljø- og fødevarerministeren og erhvervsministeren til at indføre et sagsbehandlingsloft, så ingen ansøger venter længere end 60 dage på udbetaling af tilskud fra det danske landdistriktsprogram.

Uddannelse og beskæftigelse

Der er behov for et bedre match mellem på den ene side arbejdsmarkedets behov og på den anden side uddannelser og tilgængelig arbejdskraft. Uddannelsernes kvalitet har første prioritet, men relevans og placering er også vigtige prioriteter.

9: Flere unge skal uddanne sig inden for landbrug, industri og turisme

Landbrug- og fødevarersektoren, industrisektoren og turismeerhvervet er brancher, der særligt skaber arbejdspladser i yder- og landkommuner.

➔ **Flere unge skal uddanne sig inden for landbrug, industri og turisme.**

Fødevarerkllyngen står fx for 10 pct. af beskæftigelsen i disse kommuner. Derfor vil det gavne yderområderne, hvis flere unge ønsker at uddanne sig inden for de tre brancher, hvilket også på sigt kan understøtte bosætningen i områderne.

Landdistrikternes Fællesråd og Landbrug & Fødevarer mener, at flere unge og voksne skal tage de efterspurgte erhvervsuddannelser, hvor der er udsigt til mangel på arbejdskraft. Incitamenterne for at tage en erhvervsuddannelse skal styrkes, blandt andet med bedre uddannelsesvejledning og mere attraktive uddannelsesmiljøer uden for de store universitetsbyer fx gennem campusmodeller.

10: Hæv udkantstilskuddet for uddannelsesinstitutioner i landdistrikterne

For at sikre, at flere kan tage en uddannelse inden for landbrug, industri og turisme i landdistrikterne mener Landdistrikternes Fællesråd og Landbrug & Fødevarer, at udkantstilskuddet skal hæves. Det vil skabe bedre vilkår for de i forvejen pressede institutioner, mindske risikoen for frafald hos de unge med længst til deres uddannelsessted og garantere uddannelsesmuligheder over hele landet.

11: Opkvalificering for unge ved ansættelse

Landdistrikterne er præget af en højere koncentration af unge med en svag tilknytning til uddannelsessystemet og arbejdsmarkedet. Denne tendens er særligt udtalt under økonomiske kriser, hvor landdistrikterne kan blive hårdt ramt af ungdomsarbejdsløshed. I dag kan jobcentret give tilskud til arbejdsgivere til opkvalificering i forbindelse med ansættelse på ordinære vilkår. Der er for dagpengemodtagere og jobparate kontanthjælpsmodtagere et krav

om 12 måneders ledighed forud for ansættelsen, dog 6 måneder for personer, som er under 30 år eller har særlig risiko for at blive langtidsledig.

Jobcentre kan afholde udgifter til alle former for opkvalificering, herunder vejledningsforløb. Det er i dag en betingelse, at opkvalificeringen ligger ud over, hvad arbejdsgiveren forudsættes at give f.eks. i form af oplæring i arbejdsfunktioner eller arbejdsredskaber, der er særlige for den enkelte arbejdsgiver. Landdistrikternes Fællesråd og Landbrug & Fødevarer foreslår, at mindske kravet til forudgående ledighed til 1 eller 2 måneder for unge under 30 år, samt at yde tilskud til arbejdsredskaber, der er særlige for den enkelte arbejdsgiver.

12: Ændre visitation for uddannelseshjælpsmodtagere, så de også kan være jobparate

I dag får unge under 30 år uden erhvervskompetencegivende uddannelse uddannelseshjælp. Uddannelseshjælpsmodtagere visiteres som åbenlyst uddannelsesparate, uddannelsesparate eller aktivitetsparate. Fokus i indsatsen er, at den unge skal tage en uddannelse. For at styrke jobudsatte unges tilknytning til arbejdsmarkedet foreslår Landdistrikternes Fællesråd og Landbrug & Fødevarer, at ændre fokus, så den unge også kan visiteres jobparat. Forslaget vil tage hensyn til de unge, som ikke trives i uddannelsessystemet og ikke gennemfører en uddannelse. Målet kan fortsat være uddannelse, men en anerkendelse af, at uddannelse kan ske via job, hvor den unge får kendskab til branchen og et ønske om at uddanne sig inden for den pågældende branche. Indsatsen vil være jobrettet, og det kan også give de unge indblik i andre brancher end de traditionelt har tænkt på, hvis de først kan være i virksomhedspraktik i fx landbrugssektoren.

Infrastruktur

Efter coronakrisen har regeringen givet kommunerne mulighed for at fremrykke investeringer og vedligehold. Staten kan også selv øge aktiviteten på den korte bane med at få tage hul på en række nødvendige investeringer i infrastrukturen, hvor efterslæbet er størst i landdistrikterne.

13: Styrket fremkommelighed i hele landet

Det danske vejnet er under pres med adskillige strækninger, der frem mod 2030 vil blive underlagt en kritisk belastningsgrad. Spildtid er en vækstdræber, ligesom det skader klimaet, når bilerne holder i kø. Uden investeringer vil der forekomme yderligere flaskehalsproblemer til gene for både den almene trafik og virksomhederne. Samtidig er flere dele af Danmark koblet af det overordnede vejnet, hvorfor der ligeledes er behov for at styrke infrastrukturelle projekter, der binder strækninger sammen.

Landdistrikternes Fællesråd og Landbrug & Fødevarer foreslår derfor, at en række investeringer i den danske infrastruktur fremrykkes og igangsættes i 2020 for, at styrke beskæftigelse og produktivitet og samtidigt understøtte den grønne omstilling af person- og godstransporten, som vil ske over de kommende år.

14: Småvejspulje

Det skal være muligt at leve og arbejde i hele landet for at genstarte væksten i landdistrikterne. Dette kræver investeringer i vejnettet til gavn for fremkommeligheden uden for byerne. Derfor foreslår Landdistrikternes Fællesråd og Landbrug & Fødevarer at oprette en 'småvejspulje' med sigtet, at underfinansieret infrastruktur ikke forsat skal ligge erhvervsdrivende

og beboerne i landdistrikterne til last. Småvejene uden for de store byer er nemlig oversete. Hvor de statslige veje udgør 3.800 km, strækker kommunevejene sig over 70.000 km. Af dem bugter ca. 40.000 sig gennem landzoner. Småvejene er ofte af svingende kvalitet og meget smalle. Nogle steder så smalle, at to biler har svært ved at passere hinanden. Det er en trafik-sikkerhedsmæssig udfordring, der hæmmer fremkommeligheden.

Det foreslås, at staten afsætter 500 mio. kr. til en småvejspulje, som kommunerne kan søge til at få dækket halvdelen af anlægsinvesteringen. Derved vil småvejspuljen med kommunal medfinansiering komme op på 1 mia. kr. over fem år.

15: Pulje til cykelinfrastruktur

Der er store potentialer i at styrke cykel-turismen og cyklismen generelt i de danske landdistrikter, der med kilometervis af natur-skønne strækninger indbyder til ferie på cykel. Desværre er dårlige veje og manglende cykelstier i dag et benspænd for at få endnu flere op på cyklen og ud i landet. Derfor støtter Landdistrikternes Fællesråd og Landbrug & Fødevarer forslaget fra organisationerne Dansk Cykel-turisme og Cyklistforbundet om at etablere en akutpulje på 100 mio. kr. til initiativer, der skal styrke cykelturisme og udvikling af turisme i landdistrikterne allerede i år.

16: Udbredelse af fiberbredbånd i landområderne

Danmark har historisk været en frontløber på digitaliseringsområdet, men det kræver investeringer i den digitale infrastruktur, hvis det skal gælde i hele landet. I dag er der ikke internet med høj og stabil hastighed i alle dele af Danmark. Det kan ellers nedbryde barrierer for afstand og tid, hvilket giver landdistrikterne mulighed for at deltage i det forretningsmæssige liv langt ud over deres geografiske region. Udbredelse af bredbåndsteknologi eliminerer de logistiske begrænsninger ved mange regionalt baserede forretningsmodeller, hvilket gør det muligt for virksomheder i landdistrikterne at konkurrere med deres storbykolleger.

Derfor foreslår Landdistrikternes Fællesråd og Landbrug & Fødevarer, at udbrede dækningsgraden af bredbånd til hele landet, samt at styrke og videreføre den statslige bredbåndspulje Bedre bredbånd. Det vil også give danskerne i hele landet bedre muligheder for at gribe de nye muligheder for hjemmearbejdspladser, som coronakrisen har åbenbaret.

17: Fremrykning af 5G til hele landet

Coronakrisen har vist værdien af at kunne arbejde hjemme. En forudsætning for det, og for at Danmark kan fastholde sin styrkeposition på digitaliseringsområdet, er, at hele landet bliver digitalt. Lige nu er der stor forskel på mobildækningen i Danmark alt efter, hvor i landet man befinder sig. Vi ved alle sammen, hvor frustrerende det er, når teknologien ikke virker. Der skal være lige teknologiske muligheder for alle, uanset hvor i landet vi bor.

En hurtigere udrulning af 5G og udbredelse af bredbånd i hele landet vil binde os stærkere sammen, og det vil give rigtig mange erhverv og virksomheder bedre muligheder for at bruge

teknologi til at blive mere effektive, uanset om man er i Thy, på Bornholm eller i Gentofte. Derfor mener vi, at en fremrykning af 5G vil være med til at skabe lige muligheder for vækst i hele Danmark. Og det er mere vigtigt end nogensinde lige nu.

Landdistrikternes Fællesråd og Landbrug & Fødevarer foreslår derfor, at det i forbindelse med de kommende udbud sikres fuld dækning i hele landet for at undgå huller og potentielle undermineringer af 5G's anvendelsesgrad for erhvervslivet i landdistrikterne.

Stærkere udvikling

Danmark er en lille åben økonomi, hvor eksporten er den vigtigste motor for den økonomiske vækst i hele landet. Faldende efterspørgsel i EU og resten af verden kommer til at ramme dansk erhvervsliv hårdt. Men det kan også være en mulighed for at styrke konkurrenceevnen for danske virksomheder, så vi står stærkere på den anden side af krisen.

18: Mere frihed i Planloven og Naturbeskyttelsesloven

Ændringerne i Planloven, som allerede er blevet gennemført, har skabt øget grundlag for bosætning og arbejdspladser i landdistrikterne. Der er dog stadig et stort potentiale for at gøre mere. Derfor foreslår Landdistrikternes Fællesråd og Landbrug & Fødevarer at tage endnu et skridt for at sikre mere frihed i Planloven og Naturbeskyttelsesloven, så borgere og virksomheder har bedre mulighed for at udvikle deres lokalområder. Landdistrikternes Fællesråd og Landbrug & Fødevarer foreslår at ændre reglerne om kystnærhedszonen og strandbeskyttelseslinjen, så den nuværende ansøgningsbaserede model erstattes af en generel lempelse.

19: Egnsudviklingsstøtte 2.0, målrettet erhvervsstøtte til grønne virksomheder på landet

Hele Danmark skal bidrage til og nyde godt af den grønne omstilling, som samfundet står overfor. Omstillingen må ikke skævvride Danmark geografisk og koste arbejdspladser i landdistrikterne, der i forvejen har oplevet en lavere vækst end resten af landet. I stedet bør lokale styrkepositioner inden for grøn omstilling og bæredygtighed understøttes og udbygges. Det kan fx være virksomheder inden for Cleantech. Det vil både bidrage til den grønne omstilling og beskæftigelsen på landet. På den måde kan de to hensyn gå hånd-i-hånd. Landdistrikternes Fællesråd og Landbrug & Fødevarer foreslår derfor, at regeringen etablerer en erhvervsfremmeordning, der målrettet understøtter grønne virksomheder og erhverv med et bæredygtigt fokus, som har en placering i et landdistrikt.

20: Fremrykke afskaffelsen af PSO fra 2022 til 3. kvartal 2020

PSO-afgiften er en afgift på el, som finansierer udbygningen af vedvarende energi. PSO-afgiften fastlægges kvartalsvis og udgør 6,1 øre/kWh i 2. kvartal 2020. Det er aftalt, at PSO-afgiften skal afskaffes, og udgifterne til vedvarende energi finansieres i stedet over finansloven, da EU-Kommissionen fandt PSO-afgiften traktatstridig. Afgiften overflyttes gradvist til finansloven og fra 2022 er afgiften helt afskaffet. PSO-afgiften betales både af virksomheder og husholdninger. Landdistrikternes Fællesråd og Landbrug & Fødevarer foreslår en fremrykning af afskaffelsen, hvilket vil mindske erhvervslivets udgifter til el og derigennem forbedre konkurrenceevnen. Forslaget vil ligeledes mindske husholdningernes udgifter til el. Derudover vil det fremrykke forbedrede rammevilkår for alle produktionsvirksomheder,

herunder landbrug samt energitunge virksomheder, der hovedsageligt er beliggende uden for de største byer til gavn for beskæftigelsen og konkurrenceevnen.

Plads til nye ideer og iværksættere

Ildsjæle, nye ideer og iværksættere skaber det liv og de vilkår, der afgør om et lokalsamfund har retning mod udvikling eller afvikling. Nye virksomheder kan både binde lokalsamfund sammen og give energi til fremdrift. Landdistrikternes Fællesråd og Landbrug & Fødevarer mener, at man bør sætte sig som overordnet mål, at frisætte iderigdommen i landdistrikterne bl.a. ved at afskaffe regler og bureaukrati, der sætter uhensigtsmæssige begrænsninger. Samtidigt skal flere virksomheder generationsskiftes, så der kommer nye ejerledere ind, som vi investere i virksomhederne og tænke nyt.

21: Mere frihed til at udforske

Tidligere har frikommuneforsøgene styrket kreativiteten inden for det offentlige. Det samme kunne man opnå inden for det private erhvervsliv. Landdistrikternes Fællesråd og Landbrug & Fødevarer foreslår, at der etableres regulatoriske sandkasser i enkelte landdistrikter, hvor man indenfor afgrænsede områder kan få lov til at udfordre de eksisterende rammer, love, regler og begrænsninger for den erhvervs-mæssige udfoldelse. Det kan både være inden for grønne teknologier eller ny teknologi som brug af selvkørende biler eller droner.

22: Etablering af innovations- og testinfrastruktur i landdistrikterne

Landdistrikternes Fællesråd og Landbrug & Fødevarer foreslår etableringer af ny innovations- og testinfrastruktur og fyrtårnsprojekter

➔ Landdistrikternes Fællesråd og Landbrug & Fødevarer foreslår, at der afsættes 150 mio. kr. til markedsføring og udvikling af de mindre turismetilbud, der eksisterer i alle dele af Danmark.

i landdistrikterne, der understøtter innovation, herunder ny teknologi til udvikling af fødevarerklængen. Eksempler er 'Living labs', som er åbne innovationsnetværk, der opererer i en territorial sammenhæng, som f.eks. byområde, region, campus, og integrerer forsknings- og innovationsprocesser i offentligt-private partnerskaber. Greenlab i Skive og Symbiosen i Kalundborg er også eksempler på danske partnerskaber, hvor der skabes vækst i lokalsamfundet. GTS-institutterne kan også bidrage med etablering af innovations- og testfaciliteterne i landdistrikterne. Indsatsen kan bl.a. medfinansieres af MUDP, GUDP og Danmarks Erhvervsfremmebestyrelse.

23: Landfornyelse, multifunktionel jordfordeling og udtagning af landbrugsjord

Multifunktionel jordfordeling og udtagning af lavbundsjord er helt centrale redskaber til at levere resultater på en række aktuelle dagsordener. Gennem multifunktionel jordfordeling kan der ske en optimering af landskabernes anvendelse, der både kan give gevinster for klima, natur, miljø, rekreative interesser, liv i landdistrikterne og landbrugserhvervet samtidig med at det kan skabe nye muligheder for vedvarende energi - fx gennem opsætning af solceller på udtagne lavbundsarealer.

Real Danias Collective Impact initiativ har høstet mange erfaringer med multifunktionel jordfordeling gennem fællesskaber på tværs af interesser og aktører. En multifunktionel tilgang til landskabet kan skabe positive samfundsgevinster, hvis de rigtige rammer er til stede og projekterne tager udgangspunkt i centrale principper som inddragelse, lokal opbakning, lokalt initiativ og frivillighed. Landbrug & Fødevarer sammen med Danmarks Naturfredningsforening foreslår, at der skal udtages eller ekstensiveres op mod 100.000 ha landbrugsjord

blandt andet gennem multifunktionel jordfordeling. Samtidig har Klimapartnerskabet for Fødevarer- og Landbrugssektoren har foreslået, at der udtages lavbundsjord - i første omgang 47.400 ha, da udtagning vurderes som et af de mest effektive redskaber til at reducere klimabelastningen fra sektoren

Det er afgørende, at der tilvejebringes nødvendige finansiering til at få igangsat jordfordelings og udtagningsprojekter. På finansloven for 2020 blev der afsat 2 mia. kr. over de næste 10 år til udtagning af landbrugsjord. Miljø- og Fødevarerministeriet har vurderet, at dette vil kunne finansiere udtagning af ca. 15.000 ha landbrugsjord, og der er derfor behov for yderligere finansiering for at for at udtage eller ekstensivere op mod 100.000 ha.

Landdistrikternes Fællesråd og Landbrug & Fødevarer foreslår derfor, at der tilvejebringes yderligere statslig finansiering frem mod 2030 ligesom der ses på at skabe rammevilkår, som kan gøre det attraktivt for eksterne parter fx energiselskaber, forsyningselskaber og fonde at deltage i finansieringen af en fornyelse af arealanvendelsen i åbne land.

24: Afskaffelse af tinglysningsafgiften for førstegangsetablerede

Generationsskiftet i landbruget er gået i stå, og gennemsnitsalderen for landmænd er støt stigende. Tinglysningsafgiften er en væsentlig barriere for unge landmænd, som vil købe eget landbrug. Alle erhverv betaler tinglysningsafgift. Men landbrug er særligt udfordret, da fast ejendom udgør næsten hele virksomhedens værdi.

Landdistrikternes Fællesråd og Landbrug & Fødevarer foreslår derfor, at førstegangskøbere af landbrugsejendomme fritages for tinglysningsafgift.

25: Succession for mikrovirksomheder

Mange små og mellemstore virksomheder i yder- og landkommuner står foran et ejerskifte de kommende år. Hvis ikke der findes købere til den lokale håndværksvirksomhed lukke uden, at der kommer nyt erhverv.

For at fremme køb og salg af små danske virksomheder foreslår Landdistrikternes Fællesråd og Landbrug & Fødevarer at tillade mikrovirksomheder – dvs. virksomheder med maksimalt 10 beskæftigede og en omsætning eller balance på under 15 mio. kr. årligt – at overdrage med succession til en ubegrænset personkreds. Initiativet vil fremme ejerskifte i en række små og mellemstore virksomheder, hvor skattebetalingen i forbindelse med ejerskifte hæver prisen og gør ejerskiftet urentabelt.

Gang i oplevelsesøkonomien igen

For at krisen ikke bider sig fast er det vigtigt at sikre, at de sektorer, der er blevet ramt hårdst, hjælpes til at indhente noget af en tabte omsætning. Sommerpakken var et godt første skridt, men vi foreslår derudover en særlig indsats for oplevelsesøkonomien, så den lokale kro, campingplads eller cafe fortsat kan tiltrække gæster og udenlandske turister til landdistrikterne.

26: Lavere moms på oplevelsesøkonomien

Hotel- og restaurationsbranchen er hårdt ramt af coronakrisen. Antallet af turister er faldet drastisk, og landdistrikterne er afhængige af danske og udenlandske turister. Vores nabolande har sænket momsen på restauranter og hoteller, hvilket presser den danske turisme yderligere. Tyskland har besluttet at sænke restauranternes moms fra 7 til 5 pct. fra 1. juli, og Norge har sænket hotelmomsen fra 12 til 6

pct. til og med oktober. I Danmark er momsen på restauranter og hoteller på 25 pct. For at hjælpe hotel- og restaurationsbranchen foreslår Landdistrikternes Fællesråd og Landbrug & Fødevarer, at sænke momsen på hotel- og restaurationsbranchen.

27: Øget momsfradrag for mad på hoteller, restauranter, cafeterier og lignende (fra 25 pct. til 100 pct.)

Momsfradraget for virksomheders udgifter til restaurationsbesøg er 25 pct. Ved et hotelophold er momsfradraget 100 pct. for selve overnatningen, men kun 25 pct. ved morgenmad. For at få det fulde fradrag for hotelovernatningen kræver det, at der er en særskilt regning med en pris for overnatningen og en pris for morgenmaden. Det er administrativt vanskeligt. Landdistrikternes Fællesråd og Landbrug & Fødevarer foreslår derfor et fradrag for restaurationsudgifter på 100 pct. Det vil lette de administrative byrder ved virksomheders overnatninger på hotel inkl. mad. Forslaget vil ligeledes forbedre danske restauranter og hotellers mulighed for at tiltrække danske og udenlandske erhvervsgæster. Forslaget hjælper dermed en branche, som er hårdt ramt af coronakrisen. Forslaget vil ligeledes hjælpe den del af fødevarerhvervet, som primært leverer til foodservice.

28: Oplev Danmark og de stedbundne kvaliteter

Danskerne skal genopdage Danmark som rejsedestination. Den danske fødevarersektor leverer varer af høj kvalitet til de dyre restauranter i København, men også til restauranter, kroer og hoteller i resten af landet. Samtidig findes der rundt om i landet en lang række mikroturismeerhverv i form af små overnatningssteder, bondegårdsferie, lokalt guidede og tilrettelagte naturoplevelser samt spisesteder. Små lokale

turismevirksomheder tilbyder de autentiske oplevelser, der i stigende grad efterspørges af de tilrejsende turister, viser analyser. Samtidig kan små turistvirksomheder være med til at fastholde turister i længere tid i områder omkring fyrtårnsattraktioner, som oftest er omdrejningspunktet for markedsføringen.

Landdistrikternes Fællesråd og Landbrug & Fødevarer foreslår derfor, at der afsættes 150 mio. kr. til markedsføring og udvikling af de mindre turisttilbud, der eksisterer i alle dele af Danmark.

29: Lavere færgetakster med trafikalligestilling af de danske øer

For at styrke turisme og bosætning i alle dele af landet bør taksten på Storebælt og færgetaksterne til de danske øer nedsættes. Færgetaksterne fungerer i praksis som en betalingsmur rundt om øerne, mens den høje pris for at passere Storebæltsbroen deler Danmark i to og hæmmer mobiliteten for borgere og virksomheder.

Landdistrikternes Fællesråd og Landbrug & Fødevarer foreslår derfor, at der indføres fuld trafikalligestilling i form af en udvidelse af landevejsprincippet til de danske øer samt at prisen for at passere Storebæltsbroen nedsættes frem til udgangen af 2022.

Genstart hele Danmark

Vejen til vækst og flere arbejdspladser i landdistrikterne

